

דעה: ללא החלה מיידית של הריבונות, הנזק מתוכנית המאה יעלה על התועלת

רבים בימין מיהרו לחגוג את תוכנית המאה, אך במבט מפוכח, ללא מעשים קונקרטיים ומהירים - השמחה הייתה לשווא

ד"ר עמנואל נבון 4/2/20

תוכנית המאה של ממשל טראמפ מיישמת את העקרונות של יצחק רבין להסכם עתידי בין ישראל לבין הפלסטינים (ירושלים מאוחדת תחת שלטון ישראלי, סיפוח של בקעת הירדן ושל גושי התיישבות ביהודה ושומרון ושלטון עצמי פלסטיני אשר יהיה "פחות ממדינה") ואת דרישותיו הביטחוניות של בנימין נתניהו. התוכנית מבוססת על פתרון שתי מדינות, והיא מדגישה כי מטרתה "להשיג הכרה הדדית בישראל כמדינת הלאום של העם היהודי, ושל מדינת פלסטין כמדינת הלאום של העם הפלסטיני, עם זכויות אזרחיות שוות לכל האזרחים בשתי המדינות" (עמ' 7).

כחלק מפתרון שתי מדינות, התוכנית מציעה חילופי שטחים בין ישראל לבין המדינה הפלסטינית, אך בהיקפים גדולים יותר מאלה שהוצעו בתוכנית אולמרט מ-2008 ובתוכנית אובמה-קרי מ-2014. לישראל מוכרת הזכות לספח שטחים נרחבים ביהודה ושומרון, דהיינו רוב שטחי C, אך בתמורה יסופחו למדינה הפלסטינית שטחים בגודל דומה מתוך מדינת ישראל. שטחים אלה הם שתי מובלעות גדולות בגבול עם מצרים וכן שטח מדרום מדבר יהודה. התוכנית מדגישה כי "חילופי שטחים יעניקו שטח למדינת פלסטין באופן שישמר את גודלן של הגדה המערבית ושל רצועת עזה שלפני 1967" (עמ' 12). רצועת עזה תחובר למדינה הפלסטינית ביהודה ושומרון באמצעות מנהרה.

המדינה הפלסטינית העתידית אמורה להיות מפורזת, וריבונותה תהיה מוגבלת במרחב האווירי שלה, במעברי הגבול עם מצרים וירדן ובמים הטריטוריאליים של רצועת עזה. על-מנת לקום ולקבל הכרה על-ידי ארה"ב, המדינה הפלסטינית תהיה חייבת לעמוד בתנאים רבים, לרבות הכרה בישראל כמדינת הלאום של העם היהודי, לחימה בטרור וסילוק הארגונים מהרצועה, הקמת מוסדות דמוקרטיים אמיתיים, הקמת מוסדות פיננסיים שקופים למניעת שחיתות ועוד.

ירושלים, בגבולות המוניציפליים שנקבעו על-ידי מדינת ישראל אחרי 1967, תמשיך לשמש כבירת ישראל, אך במקביל בירת פלסטין תוקם בשכונות העיר הנמצאות בחלק המזרחי והצפוני של גדר הביטחון, ושגרירות ארה"ב לפלסטין תמוקם בחלק הצפון-מזרחי של העיר. הגדר, שהתואי שלו אינו חופף את הגבולות המוניציפליים של העיר, יישאר במקומו. תושבי מזרח ירושלים יוכלו לבחור בין אזרחות ישראלית לפלסטינית, או לחלופין לשמור על מעמדם כתושבי קבע.

התוכנית שוללת מפורשות את "זכות השיבה" הפלסטינית של פליטי 1948 וצאצאיהם למדינת ישראל, אך קוראת לפיצוי ושיקום הן של הפליטים הערבים והן של הפליטים היהודיים. בתוכנית גם פרק כלכלי מפורט מאוד (127 עמודים, לרבות טבלאות ותרשימים). מדובר במין "תוכנית מרשל" של 50 מיליארד דולר עבור הכלכלה הפלסטינית.

התוכנית אמורה להיות מיושמת במשא-ומתן בין ישראל לרשות הפלסטינית. בתקופת המשא-ומתן, ישראל לא תבנה יישובים חדשים ולא תרחיב יישובים קיימים בשטחים המיועדים למדינה הפלסטינית, והרשות הפלסטינית תחדל מלנהל לחימה משפטית נגד מדינת ישראל ומלשלם משכורות למשפחות המחבלים.

היות שהפלסטינים כבר הודיעו כי הם לא ינהלו משא-ומתן על התוכנית, האם ישראל רשאית לספח את השטחים המיועדים לה במסגרת ההסכם העתידי גם בהיעדר הסכם שכזה?

לשאלה מצוינת זו אין תשובה בתוכנית עצמה, ומתברר כי ממשל טראמפ לא תומך כרגע בסיפוח מיידי. השגריר דייוויד פרידמן רמז כי ניתן לספח בטווח הקצר, אולם ג'ארד קושנר הבהיר חד-משמעית כי על ישראל להימנע מסיפוח בשלב זה ובוודאי לא עד הבחירות, וכי סיפוח ישראלי יוכל להילקח בחשבון רק לאחר שתוקם ועדה משותפת שתבחן את עמידת הפלסטינים בתנאים הנ"ל.

לא ברור לכמה זמן ממשל טראמפ יזדקק כדי להשתכנע שאין בכוונת הפלסטינים לנהל משא-ומתן ולעמוד בתנאי התוכנית, אך יש לקוות שזה יקרה לפני הבחירות של נובמבר 2020, דווקא משום שאין לדעת מה תהיה תוצאתן.

הכותב הוא מומחה ליחסים בינלאומיים ועמית בכיר בפורום קהלת